

ISTORIA CENTRULUI DE STATISTICĂ ȘI PROVOCĂRILE PRIVIND DEZVOLTAREA SISTEMULUI NAȚIONAL AL STATISTICII DE BIBLIOTECĂ

Rezumat: *Articolul reflectă etapele principale de modernizare a activității Centrului de Statistică din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. Autorul se concentrează pe activitatea centrului care s-a desfășurat pe parcursul anilor, în special pe importanța modernizării activității bibliotecilor și a beneficiilor implementării noilor tehnologii.*

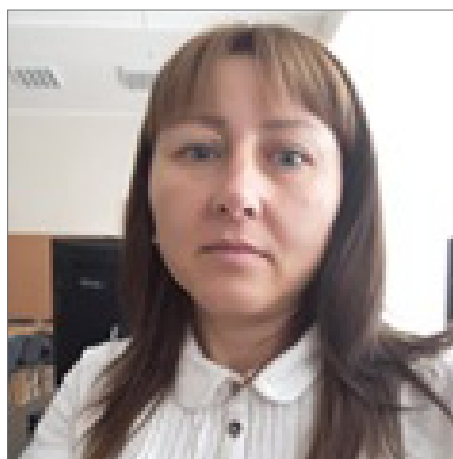
Cuvinte-cheie: *Centrul de Statistică, Sistemul de Raportare Online 6-c, Sistemul de Raportare Online (ORT), biblioteci publice teritoriale, centre departamentale, Harta Bibliotecilor Lumii.*

Dezvoltarea în timp a sistemului național al statisticii de bibliotecă include mai multe etape.

Astfel, prin ordinul Ministerului Culturii nr. 274 din 3 decembrie 1993 a fost dispusă crearea în structura Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova a Centrului de Statistică în domeniul culturii, începând cu 1 decembrie 1993, cu două posturi: „un post (șef oficiu), care se va aloca din structura Bibliotecii Naționale, și alt post (specialist principal), care se va aloca din structura Centrului Național de Creație Populară, cu salarizare în instituțiile respective”. Conform ordinului sus-numit s-a stabilit următorul mod de funcționare a Centrului de Statistică în domeniul culturii și de recepționare a dărilor de seamă: dărilor de seamă textuale și statistice vor fi recepționate și verificate de către un specialist de la fiecare instituție republicană delegat pentru perioada respectivă la Centrul de Statistică în domeniul culturii; după recepționarea rapoartelor textuale și situațiilor statistice, cei doi specialiști ai Centrului vor cumula informația, vor sintetiza datele statistice, prezentându-le organelor de resort în termenele stabilite, vor pregăti pentru editare Anuarul statistic al culturii, vor crea Banca informativă computerizată a culturii; pe parcursul anului, trimestrial, Centrul de Statistică în dome-

Abstract: *The article reflects the main stages of modernization and activity of the Statistics Center in the National Library of the Republic of Moldova. The author focuses on this center's work that was carried on over the years, especially on the importance of modernization of activity of the libraries and the benefits of improved technology implementation.*

Keywords: *Statistics Center, online reporting system 6-c, territorial public libraries. Departmental centers, Library Map of the World statistics, statistical center, online reporting system,*

Valentina POPA,
șefa secției Centrul de statistică,
Biblioteca Națională a Republicii Moldova
victoriapopova@gmail.com

niul culturii va prezenta sinteze statistice și analize ale datelor cumulate, și va asigura persoanele de răspundere cu informații statistice, conform listei aprobate [3].

În scopul realizării ordinului menționat, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, prin emiterea ordinului nr. 304 din 10 decembrie 1993, creează în structura acesteia Centrul de Statistică și sinteză în domeniul culturii, cu două posturi: bibliotecar principal și șef oficiu. În același an, conform pre-

vederilor punctului numărul 1. al ordinului Ministerului Culturii, contabilitatea Bibliotecii Naționale a prevăzut „un statut de funcțiuni pe anul 1994 în structura Departamentului Biblioteconomic, o unitate (șef oficiu) în plus, având în vedere, că statul de funcțiuni al Centrului Național de Creație Populară va fi redus cu unitatea respectivă”. Centrul de Statistică se amplasează în spațiul Serviciului Asistență metodologică de specialitate, fiind subordonat directorului general.

În anul 2009, pornind de la obiectivul recondiționării conceptuale și funcționale a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, stipulat în programul de activitate pe anul în curs, s-a hotărât prin ordinul nr.12 din 25 ianuarie 2010 redenumirea Centrului de Statistică în Centrul de Statistică și Sondaje. Pe lângă recepționarea și centralizarea datelor statisticilor instituțiilor din domeniul culturii, Centrul organizează și sondaje de opinie în domeniul biblioteconomiei, cărții și lecturii (inclusiv Topul celor mai citite 10 cărți ale anului și Barometrul de opinie în rândul cititorilor BNRM).

Centrul de Statistică din cadrul Direcției Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldovei are ca scop dezvoltarea gândirii și deprinderii bibliotecarilor de a interpreta logic informațiile statistice și a aplica corect metodele și procedeele statisticii, astfel încât statistica de bibliotecă să devină un instrument de investigare, cunoaștere și interpretare a dezvoltării bibliotecii în context social, economic etc. Aspectul ce ține de dezvoltarea competențelor de cercetare statistică a personalului din biblioteci este necesar din următoarele motive: stabilirea obiectivelor și a direcțiilor de dezvoltare pentru viitor, elaborarea programelor de dezvoltare curentă și de perspectivă; urmărirea modului în care se realizează obiectivele stabilite; realizarea unor analize comparate atât la nivel de rețea locală, cât și la nivel național/internațional; augmentarea poziției și imaginii bibliotecii în comunitate; integrarea datelor statistice în activități de advocacy, lobby și management.

Sarcina Bibliotecii Naționale de a dez-

volta competențe de cercetare statistică ale personalului de specialitate din bibliotecă este fundamentată în Legea cu privire la biblioteci (nr. 160 din 20.07.2017), articolul 8, care stipulează sarcina de colectare, sinteză și valorificare a datelor statistice, prezentate de centrele biblioteconomice [1].

Centrul de Statistică își desfășoară activitatea în baza legislației și cadrului de reglementare în vigoare a Republicii Moldova: Legea cu privire la biblioteci, nr.160 din 20 iulie 2017, Regulamentul privind activitatea metodologică în cadrul Sistemului Național de Biblioteci din Republica Moldova (aprobat la 13 ianuarie 2016), Regulamentul de ordine interioară a BNRM, Regulamentului de organizare și funcționare a Secției (Centrului) de Statistică, Statutul BNRM, ordinele, dispozițiile și instrucțiunile Ministerului Culturii al Republicii Moldova, Directorului general al BNRM și ale directorului adjunct Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării [6, 8, 9, 11].

Conform Regulamentului de organizare și funcționare a Secției (Centrului) de Statistică misiunea secției (centrului) constă în: „Modernizarea și transferul în formatul on-line a procesului tehnologic de colectare/raportare a datelor statistice privind activitatea bibliotecilor publice, implicit implementarea sistemului on-line și utilizarea datelor statistice în evaluarea activității bibliotecare, demersul managerial, dezvoltarea și promovarea bibliotecii”.

Pentru realizarea misiunii, centrul are următoarele funcții de bază:

- recepționarea și sintetizarea datelor statistice. Interpretarea datelor statistice, elaborarea sintezelor și recomandărilor, diseminarea factorilor interesați de informațiile statistice privind activitatea bibliotecilor din cadrul Sistemului Național de Biblioteci, caselor și căminelor de cultură, școlilor de muzică, școlilor de arte și școlilor de arte plastice;
- valorificarea indicatorilor statistici de performanță privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci;
- analiza situației curente, evaluarea performanțelor și prognozarea dezvoltării activității bibliotecilor, caselor și căminelor

de cultură, școlilor de muzică, școlilor de arte și școlilor de arte plastice;

- elaborarea publicațiilor analitice și statistice privind activitatea bibliotecilor din cadrul SNB;

- acordarea asistenței în vederea eficientizării proceselor de raportare, asimilării formatului de raportare online;

- asigurarea accesului la informația statistică (cumulativă) privind activitatea bibliotecilor;

- asigurarea transparenței privind activitatea bibliotecilor SNB, caselor și căminelor de cultură, școlilor de muzică, școlilor de arte și școlilor de arte plastice prin prezentarea informației statistice Biroului Național de Statistică [8].

Datele statistice privind activitatea instituțiilor de cultură menționate în funcțiile de bază ale Centrului sunt colectate anual conform formularelor: *Cercetarea statistică anuală privind activitatea bibliotecilor nr. 6-c*, *Cercetarea statistică anuală privind activitatea caselor și căminelor de cultură nr.7-c*, *Cercetarea statistică anuală privind activitatea școlilor de muzică, școlilor de arte și școlilor de arte plastice nr.1-c*, aprobate de către Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova în conformitate cu prevederile *Legii cu privire la statistica oficială nr. 93 din 26.05.2017*. Deși colectarea datelor statistice ține de fiecare instituție în parte, finalizarea se constituie într-o compilație de date, la nivel raional, departamental și național. Odată ce persoanele responsabile de raportarea datelor statistice semnează *Formularul statistic* își asumă răspunderea pentru veridicitatea datelor prezentate, iar „autoritatea centrală în domeniul statisticii are dreptul să examineze cauze contravenționale și să aplice sancțiuni contravenționale conform legislației în vigoare în cazul încălcării prevederilor prezentei legi” [2].

Până în anul 2015, procesul de recepționare și sistematizare a datelor statistice privind activitatea bibliotecilor a avut loc tradițional, pe coli de hârtie, iar odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale – în programul Microsoft Office Excel.

Așa cum procesul tehnologic tradițional de colectare și raportare a datelor statistice

era destul de complicat, a fost pusă problema modernizării procesului de colectare a datelor statistice, dar toate încercările de a obține un soft specializat au eșuat, deoarece resursele financiare nu erau pe măsura posibilităților bibliotecilor.

Pentru bibliotecile publice teritoriale soluția a venit prin Programul Național Novateca. În cadrul programului a fost elaborat un sistem de raportare online a situațiilor statistice, acesta fiind dezvoltat similar prevederilor *Cercetării statistice anuale nr. 6-c. Activitatea bibliotecilor*, aprobat de Biroul Național de Statistică.

La 15 mai 2015 a fost semnat *Memorandumul de înțelegere în domeniul monitorizării impactului și gestiunii datelor statistice în bibliotecile publice* între Asociația Obștească Reprezentanța din Republica Moldova a Consiliului pentru Cercetări și Schimburi Internaționale „IREX” și Ministerul Culturii al Republicii Moldova. Memorandumul prevedea, printre altele, și crearea unui Centru național de instruire în domeniul colectării datelor și raportării on-line și oferirea unui grant de peste 400.000 de lei pentru modernizarea Centrului de Statistică din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

Acest document s-a înscris perfect în intenția Ministerului Culturii de trecere la sistemul online de colectare și procesare a datelor statistice. Statutul și profilul de activitate al viitorului centru a fost stabilit în urma unui proces de planificare strategică. Pentru a avea o imagine amplă și complexă a situației existente la moment în domeniu, Programul Novateca a lansat în luna mai 2015 un concurs de selectare a unei companii/experti care să faciliteze atelierile de planificare strategică și să studieze oportunitățile disponibile de dezvoltare educațională și profesională ale Centrului de statistică, cercetare și dezvoltare. În rezultatul concursului, învingător a fost desemnat Centrul Pro Comunitate, care, în conformitate cu sarcinile Programului, a fost responsabil de facilitarea elaborării unei Strategii/proiect de Plan strategic pentru anii 2015-2020, axat pe ideile specialiștilor, grupului de lucru, care fac parte din Sistemul Național de Biblioteci [12].

Așa a început implementarea la nivel de țară a sistemului on-line de colectare/raportare a datelor statistice privind activitatea bibliotecilor publice teritoriale. La etapa de conceptualizare a Centrului de Statistică, Cercetare și Dezvoltare, formatul structurii încorporează și formarea profesională continuă în vederea raportării online. Bibliotecarii instruiți în utilizarea tehnologiilor informaționale și-au dezvoltat competențe și abilități care permit dezvoltarea și modernizarea domeniului. Experiența a demonstrat că necesitățile de formare continuă sunt mult mai diverse și, în aceste condiții, la 1 ianuarie 2017, a fost creat în structura Direcției Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie o nouă secție, Centrul de Formare Profesională Continuă, care utilizează facilitățile Centrului de Statistică (calculatoare, ecran, diaproiector, scanere, xerox, etc) pentru activitățile de formare profesională a bibliotecarilor.

La fel în cadrul acestui parteneriat a fost constituit Grupul Impact – Inovație și Practici de Succes în Statistica de Bibliotecă, care a unit eforturile experților în domeniu pentru îmbunătățirea colectării, utilizării și valorificării datelor statistice.

Un produs similar de colectare a datelor statistice este și Sistemul Online de Raportare (ORT) – www.ort.bnrm.md – realizat de Programul Național Novateca și transferat, după finalizarea proiectului în anul 2018, în administrarea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. Gestionarea acestui sistem a revenit Centrului de statistică. Sistemul Online de Raportare (ORT) este un instrument ce ne permite monitorizarea și vizualizarea indicatorilor statistici lunar, realizarea studiilor în domeniu, schimbul de experiențe și bune practici, și care oferă posibilitatea de a calcula beneficiile serviciilor livrate de bibliotecă.

Pentru a demonstra impactul activităților de promovare a lecturii în cadrul Programului Național *LecturaCentral* (PNLC), inițiat de Biblioteca Națională, a fost inclus în Sistemul de Raportare Online (ORT), compartimentul „Programul Național *LecturaCentral*”. Bibliotecile publice teritoriale au posibilitatea de a colecta, agrega următorii indicatori statistici:

activități culturale de promovare a lecturii organizate în cadrul PNLC (număr de participanți), activități culturale de promovare a științei participative organizate în cadrul PNLC (număr de activități), activități culturale de promovare a științei participative organizate în cadrul PNLC (număr de participanți), activități de promovare a „Topului celor mai citite 10 cărți” (număr de activități), număr total de împrumuturi ale cărților din „Topul celor mai citite 10 cărți”, activități de promovare a „Topului celor mai citite 10 cărți” (număr de activități), forme și metode de organizare a activităților de promovare a „Topului celor mai citite 10 cărți”, materiale promoționale elaborate în cadrul PNCL/inclusiv în format electronic (număr de materiale), promovarea PNCL pe rețelele de socializare administrate de bibliotecă (număr de postări), implicarea partenerilor în activitățile de promovare a cărții și lecturii, organizate în cadrul PNLC (număr de parteneri). În baza datelor sintetizate în anul 2020-2021 au fost elaborate două studii statistice: Implicarea bibliotecilor în implementarea Programului Național *LecturaCentral* prin prisma indicatorilor statistici (ediția a III-a, anul 2020)[4]; Programul Național *LecturaCentral*: implicații, contribuții, date (ediția a IV-a, anul 2021) [5]. Publicarea sintezelor în revista „Magazin Bibliologic” atât în format tradițional, cât și online pe site-ul BNRM contribuie la cunoașterea realizărilor de succes ale bibliotecilor publice din Republica Moldova la nivel național și internațional.

Unul dintre obiectivele activității Centrului de Statistică este promovarea informației statistice. Pagina oficială a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova – www.bnrm.md este cel mai important instrument de diseminare a datelor statistice din cadrul Sistemului Național de Bibliotecă <http://www.bnrm.md/index.php/profesional/statistica/statistica-de-bibliotecă>. Activitatea Centrului poate fi urmărită și pe pagina de facebook – <https://www.facebook.com/cs.bnrm>, aici găsiți informații statistice, experiențe de succes ale altor biblioteci din țară și din afara țării etc.

Studiul statistic privind activitatea „Sistemului Național de Bibliotecă din Republi-

ca Moldova’ [10] este o lucrare de sinteză coordonată de Centrul de Statistică. Din anul 2018 lucrarea are o „nouă față”, fiindu-i atribuit din partea utilizatorilor statutul de „anuar statistic privind activitatea bibliotecilor”. Schimbările țin atât de structura, cât și de partea textuală a lucrării. Lucrarea reflectă cele mai recente date statistice, conform compartimentelor din Formularul *Cercetare statistică anuală nr. 6-c privind activitatea bibliotecilor*, precum și dinamica creșterii sau descreșterii în ani a principalilor indicatori statistici. Importanța acestui studiu este reflectată în prezentarea și analiza indicatorilor statistici și de performanță pe tipuri de biblioteci. Studiul este destinat atât personalului de specialitate din biblioteci și fondatorilor acestora, cât și persoanelor interesate și implicate în activități de cercetare statistică, reprezentași din industria cărții, decidenți etc.

Lucrarea a debutat în anul 1973, având o periodicitate anuală, iar din anul 1995 este publicată o dată la doi ani. Până în anul 2016 lucrarea a apărut cu titlul „Bibliotecile publice teritoriale din Republica Moldova: Indicatori statistici și de performanță/relașionali” și este elaborată în colaborare cu Serviciul Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării din cadrul Direcției Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie. Situațiile statistice din anul 2003 până în prezent pot fi accesate în format online pe site-ul Bibliotecii Naționale: <http://bnrm.md/files/publicatii/Studiu%20statistic%202017-2019.pdf>.

În anul 2018 specialiștii din cadrul Centrului de Statistică au depus eforturi considerabile pentru dezvoltarea Sistemului de Raportare online 6-c. Scopul fiind modernizarea și transferul în formatul on-line a procesului tehnologic de colectare/raportare a datelor statistice privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci, iar înce-

pând cu anul 2019, datele statistice privind activitatea pe tipuri de biblioteci poate fi generată din Sistemul de Raportare Online 6-c. Prin obținerea unui cont de utilizator vizualizator de la administratorul sistemului, utilizatorul vizualizator are oportunitatea să vizualizeze, să genereze tabele detaliate cu indicatori statistici pe reșeaua de biblioteci.

Prin site-ul Harta Bibliotecilor Lumii, lansat în anul 2017, IFLA oferă posibilitatea vizualizării datelor la nivel mondial și pe fiecare țară în parte, permișând comparații și studii privind locul și ierarhia bibliotecilor lumii. Din anul 2018 bibliotecile din Republica Moldova sunt prezente pe site-ul Harta Bibliotecilor Lumii cu datele statistice disponibile în evidența Centrului de Statistică, conform cerinșelor Chestionarului IFLA (<https://librarymap.ifla.org/>). Prezența bibliotecilor din Republica Moldova pe Harta Bibliotecilor Lumii contribuie la promovarea online a succeselor privind Sistemul Național de Biblioteci și servește drept model de interacșione cu comunitatea internațională.

Analizând toate etapele de dezvoltare, conchidem că activitatea Secșiei (Centrului) de Statistică este în continuă ascensiune spre calitate, prin diversificarea formelor și metodelor de colectare, analiză și sinteză a informașionilor statistice, elaborarea periodică a studiilor statistice de dezvoltare a Sistemului Național de Biblioteci. Se poate afirma că Centrului îi revine un rol important în îmbunătășirea și relevanța produselor statistice de bibliotecă, deoarece în condișionele modernizării activitașiei, extinderii utilizării tehnologiilor informașionale, este necesar ca bibliotecile să poată argumenta valoarea lor prin evaluarea impactului atât asupra membrilor comunitașiei, cât și a societășiei în întregime.

Referințe bibliografice:

1. LEGEA cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. [citată 1 aprilie 2022]. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=371219>
2. LEGEA cu privire la statistica oficială: [nr. 93 din 26.05.2017]. [citată 7 aprilie 2022]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/370784/>
3. ORDINUL Ministerului Culturii nr. 274 din 03 decembrie 1993. Manuscris. Arhiva BNRM.
4. POPA, Valentina, POVESTCA, Lilia. Implicarea bibliotecilor în implementarea Programului Național Lectura Central prin prisma indicatorilor statistici (ediția a III-a, anul 2020). In: Magazin bibliologic. 2021, nr. 1/2, pp. 87-95. [online] [citată 1 aprilie 2022] Disponibil: <http://bnrm.md/files/publicatii/MB%201-2%202021.pdf>
5. POVESTCA, Lilia, POPA, Valentina. Programul Național Lectura Central: implicații, contribuții, date (ediția a IV-a, anul 2021). In. Magazin bibliologic. 2022, nr. 1/2, pp. 25-32. ISSN 1857-1476.
6. REGULAMENT de ordine interioară. Biblioteca Națională a Republicii Moldova.[online] [citată 1 aprilie 2022]. Disponibil: http://www.bnrm.md/files/biblioteca/regulament_ordine_interioara2011.pdf
7. REGULAMENTUL de organizare și funcționare a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. Proiect. Chișinău, 2019. 15 p. Manuscris.
8. REGULAMENTUL de organizare și funcționare a Secției (Centrului)de Statistică. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău, 2019. 8 p. Manuscris.
9. REGULAMENTUL privind activitatea metodologică în cadrul Sistemului Național de Biblioteci din Republica Moldova. Aprobat prin ordinul din 13.01.2016 al Ministerului Culturii al Republicii Moldova. [online] [citată 1 aprilie 2022]. Disponibil: http://cbn.mc.gov.md/sites/default/files/document/attachments/Regulament_activitatea_metodologica_SNB_aprobat_MC.pdf
10. SISTEMUL Național de biblioteci din Republica Moldova. Studiu statistic 2017-2019 [online]. [citată 5 aprilie 2022]. Disponibil: <http://bnrm.md/files/publicatii/Studiu%20statistic%202017-2019.pdf>
11. STATUTUL Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. Aprobat prin ordinul nr. 33 din 03.03.2009 al Ministerului Culturii și Turismului. [online]. [citată 1 aprilie 2022]. Disponibil: http://www.bnrm.md/files/biblioteca/Statut_BNRM.pdf
12. STRATEGIA Centrului de Statistică, Cercetare și Dezvoltare (CSCD) [online]. [citată 5 aprilie 2022]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/VasilicaVictoria/strategiacentrului-de-statistic-cercetare-i-dezvoltare-cscd>